

“BİSMİLLƏHİR-RAHMƏNİR-RAHİM” CÜMLƏSİNİN TƏRCÜMƏSİ BARƏDƏ

İlqar İSMAYILZADƏ,
ilahiyat elmləri doktoru,
ilqar_ismayilzade@yahoo.com

AÇAR SÖZLƏR: *Quran, “Bismillah” cümləsi, tərcümə, mütərcim.*

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: *Коран, фраза «Бисмиллях», перевод, переводчик.*

KEY WORDS: *Quran, the phrase «Bismillah», translation, translator.*

GİRİŞ

İslamda “Bismilləhir-Rahməni-Rahim” cümləsinin özünəməxsus yeri var. Belə ki, sonuncu səmavi dinin əsas qaynağı sayılan Qurani-Kərimin “Tövbə” surəsi istisna olmaqla, 113 surəsi məhz həmin cümlə ilə başlayır. Ümumilikdə isə bu cümlə Qurani-Kərimdə 114 dəfə təkrarlanır (“Nəml” surəsində iki dəfə - surənin başlanğıcında və Həzrət Süleymanın (ə) Səba padşahı Bilqəysə yazdığı məktubun əvvəlində keçir). Həzrət Süleyman (ə) Bilqəysə belə yazmışdı: **“O məktub Süleymandandır və o “bismilləhir-rahməni-rahim”lədir (bismillahla başlanır). (Məzmunu belədir): “Mənə qarşı təkəbbür göstərməyin və yanıma müti (müsəlman) olaraq gəlin! (Mənim dəvətimə saymazlıqla yanaşmayın. Allaha təslim olaraq yanıma gəlin)”** [1, Nəml, 30-31].

İslam təliminə görə, hər bir işə Allahın adı ilə başlamaq lazımdır. Bu səbəbdən də bir işə başlamadan öncə “Bismilləhir-Rahməni-Rahim” demək bütün müsəlmanlara tövsiyə olunur. Burada məqsəd həmin işdə Rəhman və Rəhim olan Allahdan yardım, bərəkət diləmək, həyatın müxtəlif sahələrində Uca Yaradana üz tutmaq və yalnız Onun yolunda olmaq barədə düşünməkdir. Əldə olan hədis və rəvayətlərdə də Məhəmməd peyğəmbərin (s), onun Əhli-beytinin (ə) və səhabələrinin hər işdən öncə “Bismillah” kəlməsini dilə gətirdikləri bildirilir. Həzrət Peyğəmbərin (s) belə buyurduğu nəql edilir: *“Allah adı ilə başlamayan istənilən mühüm iş naqisdir (nəticəsizdir)”* [2, s. 25; 3, s. 73, s. 305; 4, s. 1, s. 70]. İmam Sadiqin (ə) isə bu barədə belə söylədiyi xəbər verilir: *“Günah qapılarını (Allaha sığınmaqla) bağlayın, itaət qapılarını isə Allahın adını çəkməklə (“Bismilləhir-Rahməni-Rahim” deməklə) açın”* [2, s. 89, s. 216; 5, s. 52].

Qeyd edildiyi kimi, Müqəddəs Kitabımızın bütün surələri “Bismilləhir-Rahməni-Rahim” cümləsi ilə başlayır. Bu da öz növbəsində mehribanlıq, rəhmət və mərhəmət nişanəsi kimi təqdim edilə bilər. Çünki haqqında danışdığımız cümlə İslam dininin əsas şüarı və atributlarından. “Tövbə” surəsinə gəldikdə, bu surə inadkar müşriklərə qarşı nifrət və etirazla başladığı üçün onun əvvəlində “Bismillah” cümləsinin keçmədiyi deyilir. Məsələn, Abdullah ibn Abbasın nəql etdiyi bir rəvayətdə bildirilir: *“Həzrət Əlidən (ə) soruşdum: “Nə üçün “Tövbə” surəsində “Bismilləhir-*

Rahmənir-Rahim” cümləsi yoxdur?” Həzrət Əli (ə) dedi: “Çünki həqiqətən də o (“Bismillah” cümləsi), aman və asayış (cümləsi)dir. “Tövbə” surəsi isə qılıncla (inadkar müşriklərə qarşı amansız etiraz və mübarizə cümləsi ilə) nazil olmuşdur” [6, c. 1, s. 14].

Qeyd etmək lazımdır ki, hazırda əlimizdə olan Quranda “Fatihə” və “Tövbə” surələri istisna, digər surələrin əvvəlində “Bismillah” cümləsi yazılsa da, onlar müstəqil ayə sayılmamışdır. Digər tərəfdən, Əhli-beytdən (ə) çatmış hədislərə əsasən, “Bismillah” cümləsi “Tövbə” surəsindən başqa, bütün Quran surələrinin bir hissəsi sayılır, ona görə də onlardan hər hansı birini oxuduqda həmin cümləni də oxumaq zəruridir. Bu fikrə dəstək verən bir çox mötəbər hədis və rəvayətlər mövcuddur.

“Bismillah”-ın Azərbaycan dilindəki tərcümələrinə baxış

İndiyədək Qurani-Kərimin Azərbaycan dilində bir sıra tərcümələri işıq üzü görmüşdür. Həmin tərcümələrdə, eyni zamanda təfsir əsərlərində “Bismillah” cümləsinin tamamilə fərqli tərzdə tərcümə və izah olunduğunu müşahidə edirik. İlk növbədə, həmin tərcümələrlə ümumi tanış olaq:

1. 1907-1909-cu illərdə Zaqafqaziya şeyxülislamı vəzifəsini daşımış Şeyx Məhəmməd Həsən Mövlazadə Şəkəvinin qələmə aldığı “Kitabül-bəyan fi təfsiril-Quran” adlı əsərində “Bismillah” belə tərcümə və izah edilmişdir: “*Kömək istəyirəm cəmi işlərimdə Allahın adı ilə ki, mehribandır. Cəmi məxluqata dünyada ruzi və cəmi xəlqə lazım olan nemətləri vermək səbəbi ilə. Rəhm edəndir axirətdə bəzi məxluqata, onları Behiştə daxil etməklə*” [7, c. 1, s. 4].

Şeyx Şəkəvinin həmin cümlə üçün təqdim etdiyi izaha diqqətlə nəzər saldıqda, onun bu cümləni əslində, “*Mehriban, rəhm edən Allahın adı ilə*” formasında tərcümə etdiyi qənaətinə gəlmək olar.

2. Qurani-Kərimin Azərbaycan dilində olan tərcümələrindən biri Mir Yusif Mir Baqir oğlu Haşimov tərəfindən hazırlanmışdır. O, həmin tərcümə əsərini 1979-cu ildən hazırlamağa başlamış, əsərdə Qurani-Kərimin ərəb əlifbası ilə mətnini əlyazma formasında vermiş, ayələrin kirit əlifbası ilə Azərbaycan dilində tələffüzü və tərcüməsini isə çap maşını vasitəsilə yazmışdır. Ümumilikdə 4 cildə tərtib edilmiş və indiyədək işıq üzü görməmiş bu tərcümə əsərinin yalnız 4-cü cildi İranın Qum şəhərində “Müəssisəyi Tərcümani-vəhy”də (Qurani-Kərimin Xarici Dillərə Tərcümə Mərkəzində) mövcuddur.

Mütərcim həmin əsərin yalnız birinci cildində “Fatihə” surəsinin əvvəlində “Bismillah” cümləsinə tərcümə etmiş, digər surələrin əvvəlində isə “Mənası verilib” cümləsi ilə kifayətlənmişdir. Tərcümə əsərinin 4-cü cildində keçən “Nəml” surəsinin 30-cu ayəsində Həzrət Süleymanın Səba padşahı Bilqeyse yazdığı məktubda işlətdiyi “Bismilləhir-rahmənir-rahim” cümləsi isə belə tərcümə edilmişdir: “*Bağışlayan və rəhm edən Allahın adı ilə!*” [8, c. 4, s. 80].

3. Əhməd Kavyanpurun İranda yaşayan türkdilli xalqlar arasında yayılmış və geniş istifadə edilən Quran tərcüməsində “Bismillah” cümləsi belə tərcümə olunmuşdur: “*Bağışlayan, rəhm edən Tanrı adına!*” [9, s. 1].

4. Akademik Ziya Bünyadovun və akademik Vasim Məmmədəliyevin tərcüməsi ilə dəfələrlə ölkə daxili və xaricində işıq üzü görmüş Quran tərcüməsində “Bismillah” cümləsi belə verilmişdir: “*Rəhmli, mərhəmətli Allahın adı ilə!*” [1, s. 1]. Həmin tərcümənin “quran.az” internet portalında

yerləşdirilmiş nüsxəsində bu cümlənin “*Mərhəmətli, rəhmli Allahın adı ilə!*” formasında təqdim edildiyini görürük [10].

5. Tanınmış şərqşünas Nəriman Qasımoğlunun təqdim etdiyi Quran tərcüməsində “Bismillah” cümləsi bu şəkildədir: “*Rəhman və Rəhim Allahın adı ilə*” [11, s. 3].

6. “Beynəlxalq əl-Hüda Nəşriyyatı”nın tərcüməçilər qrupu tərəfindən hazırlanmış Quran tərcüməsində “Bismillah” cümləsi belə təqdim edilmişdir: “*Rəhman və Rəhim Allahın adı ilə*” [12, s. 3].

7. Şeyx Mürtəza Turabinin Qurani-Kərimin 30-cu hissəsini Azərbaycan dilinə tərcümə və təqdim etdiyi əsərində “Bismillah” cümləsi “*Rəhman və Rəhim olan Allahın adı ilə!*” formasında verilmişdir [13, s. 3].

8. Küveytdə fəaliyyət göstərən “Müəssisətül-məarif” (Maarif Müəssisəsi) və İranın Qum şəhərində Seyid Hüseyin Bürucərdinin rəsmi ofisinin xüsusi himayəsi ilə 2001-ci ildə işıq üzü görmüş, həmçinin Füzuli Fərzullayev tərəfindən tərcümə və redaktə olunmuş Quran tərcüməsində “Bismillah” cümləsi bu variantda təqdim edilmişdir: “*Bağışlayan və Mehriban Allahın adı ilə*” [14, s. 3].

9. İranın İsfəhan və Qum şəhərlərində Azərbaycan dilinə çevrilmiş və 2002-ci ildə işıq üzü görmüş Seyid Fəqih İmaninin “*Nurul-Quran fi təfsiril-Quran*” adlı təfsirində “Bismillah” cümləsi belə tərcümə edilmişdir: “*Bağışlayan və Mehriban Allahın adı ilə*” [15, s. 5].

10. Rəsul İsmayılzadə Duzalın Azərbaycan dilində təqdim etdiyi tərcümə əsərində “Bismillah” cümləsi tərcüməsi bu şəkildədir: “*Bağışlayan və Mehriban Allahın adı ilə*” [16, s. 5].

11. Şeyx Möhsün Qiraətinin fars dilindən Azərbaycan dilinə tərcümə edilmiş “*Nur təfsiri*” adlı əsərində bu cümlə belə verilmişdir: “*Rəhman və Rəhim Allahın adı ilə*” [17, c. 1].

12. Əlixan Musayev tərəfindən təqdim olunmuş Quran tərcüməsində isə həmin cümlə bu şəkildədir: “*Mərhəmətli və Rəhmli Allahın adı ilə!*” [10].

13. Ağabala Mehdiyev və Dürdanə Cəfərli tərəfindən Şeyx Mirzə Əli Meşkininin fars dilində olan tərcüməsindən Azərbaycan dilinə çevrilmiş Quran tərcüməsində “Bismillah” cümləsi bu variantda təqdim edilmişdir: “*Bağışlayan və Mehriban Allahın adı ilə*” [18, s. 3].

14. Hicri-qəməri tarixi ilə 1424-cü ildə Səudiyyə Ərəbistanının Mədinə şəhərində çapdan çıxan, mütərcimi bəlli olmayan “əl-Fatihə surəsi və cüz Əmmənin Azərbaycan dilinə tərcüməsi” adlı əsərdə bu cümlə belə tərcümə edilmişdir: “*Rəhmli, Mərhəmətli Allahın adı ilə!*” [19, s. 5].

15. Qələmə alıb ərsəyə gətirdiyim “*İlahi sirlər*” adlı Qurani-Kərimin tərcümə və qısa təfsiri əsərində isə “Bismillah” cümləsini “Rəhman, Rəhim Allahın adı ilə” formasında təqdim etmişik [20, s. 18].

Ərəb dili və qrammatikası baxımından “Bismillah” cümləsi

Hesab edirik ki, “Bismillah” cümləsinin tərcümələrindən hansının daha dolğun və düzgün olduğunu aydınlaşdırmaq üçün bu cümlənin ərəb dili və qrammatikası baxımından araşdırılması məqsəduyğun olardı. “Bismillah” cümləsində aşağıdakı kəlmələr işlənmişdir: “*İsim*”, “*Allah*”, “*Rəhman*”, “*Rəhim*”.

“İsim” sözünün kökü barədə müxtəlif fikirlər irəli sürülmüşdür. Bəzilərinə görə, o, ərəb dilində “ucalıq və yüksəklik” mənalarını bildiren “səmv” kökündəndir. Hər bir insanın adı onun üçün ucalıq və şərəf nişanəsi sayıldığından ona “isim” (“ad”) verilir [21, c. 1, s. 26; 22, c. 1, s. 90; 23, c. 1, s. 114-115]. İkinci qrup isə hesab edir ki, bu söz əslində ibrani dilindəki “şima” kökündən alınmışdır və “ad” mənasını ifadə edir [24, c. 1, s. 26-27]. Əsl kökünün nə olmasından asılı olmayaraq, bu ifadənin “ad” mənasını daşdığı hamı üçün aydındır.

“Allah” Uca Yaradanın xüsusi və ən əzəmətli adıdır. Bu müqəddəs ismin də kökü barədə müxtəlif fikirlər mövcuddur [21, c. 1, s. 27-28; 22, c. 1, s. 90-91; 25, s. 82-83; 26, c. 1, s. 118-121; 27, c. 1, s. 329-330]:

a) Bu sözün əsl kökü “əlihə-yələhu-ilahətən”dir və “ibadət” mənasını ifadə edir. O müqəddəs Zata bütün məxluqat tərəfindən ibadət edildiyi üçün “Allah”, yəni “məbud” adlanır.

b) Sözün əsl kökü “əlihə-yələhu-ələhən” olub, lüğətdə “heyran qalmaq” mənasını bildirir. Bütün varlıq aləmi Allahın zəti və tükənməz qüdrəti qarşısında heyran qaldıqları üçün Ona “Allah”, yəni “hamını heyran qoyan” deyilir.

c) Bəzilərinin fikrincə, bu sözün əsl kökü “lahə-yəluhu-liyahən”dir və “gizlin qalmaq” mənasını ifadə edir. Tanrının uca zəti bütün məxluqat üçün gizli qaldığından Ona “Allah”, yəni “zəti hamı üçün gizli qalan Varlıq” deyilir.

d) Bu sözün kökü “vələh” məsdərindən gəlir və “çətinliklərdə başqalarının heyrətlə axtardığı, ümid bəslədiyi yer” mənasını bildirir. İnsanlar və bütün varlıq aləmi qarşılaşdıqları çətinliklərdə hər yerdən və hər şeydən ümidlərini kəsib, yalnız Ulu Tanrıya pənah gətirdiyi və yalnız Ona ümid bəslədikləri üçün “Allah” adlanır. Qeyd etmək lazımdır ki, Əhli-beytdən (ə) bu mənanı təsdiq edən bir sıra hədis və rəvayətlər nəql olunmuşdur [27, c. 1, s. 330-333].

“Rəhman” və “Rəhim” ifadələri isə “rəhmət” kökündən olub, lüğətdə “mehribanlıq”, “rəhmət”, “rəfət”, “şəfqət” və “mərhəmət” mənalarını ifadə edir. Həmçinin hər ikisi də Allahın sifətlərindən (atributlarından) sayılır.

Bu ikisi arasındakı əsas fərq “Rəhim” sözü ilə müqayisədə “Rəhman” sözünün “mehribanlıq” və “rəhmət” baxımından daha geniş və şiddətli mənə ifadə etməsidir. Belə ki, “Rəhman” sözü ümumi və geniş, “Rəhim” sözü isə xüsusi rəhmət, mərhəmət və mehribanlıqğa dəlalət edir [25, s. 347; 28, c. 1, s. 664; 26, c. 4, s. 79-87; 27, c. 1, s. 337-338].

Abdullah ibn Sənanın nəql etdiyi bir hədisə görə, İmam Sadiqdən (ə) “*Bismilləhir-Rəhmənil-Rəhim*” sözünün mənası haqqında soruşduqda belə cavab vermişdir: “*Rəhman*” (Allahın) bütün yaratdıqlarına, “*Rəhim*” isə yalnız mömin bəndələrinə qarşı (mehriban və mərhəmətli olması) mənasındadır” [29, c. 1, s. 114].

“Rəhman” və “Rəhim” sözlərinin mənalarında olan bu incəliyi nəzərə alıb, “*Bismilləhir-Rəhmənil-Rəhim*” cümləsini “*Rəhman, Rəhim Allahın adı ilə*” formasında tərcümə etməyi münasib və daha düzgün hesab edirik. Qurani-Kərimi Azərbaycan dilinə çevirmiş Nəriman Qasımoğlu da bu qənaətə gələrək belə yazır: “*Rəhman və Rəhim sözlərinin dilimizdə tam anlamıyla qarşılığı yoxdur. Hər ikisi “mərhəmət edən, rəhmətini yetirən” mənalarını verir. Rəhmanın iltifatı bütün varlıqların yaradılması ilə əlaqədar olub dünya həyatına şamildirsə, Rəhimin rəhməti imana gələnlərə aiddir*

və *axirət həyatı ilə bağlıdır*” [11, s. 332, 1-ci izah].

Bunu da qeyd etmək lazımdır ki, “Rəhman” sözünün mənası “bağışlayan” deyil. Çünki onun mənası belə olsaydı, ərəb dilində “Bismillah” cümləsində “Rəhman” kəlməsi əvəzinə, “Vəhhab” və ya “Ğafır” (“Ğəffar”) işlədilər. Həmçinin “Rəhim” sözünün mənası da “mehriban” deyil. Çünki onun mənası belə olsaydı, ərəb dilində “Bismillah” cümləsində “Rəhim” əvəzinə, “Rəuf” və ya “Ətuf” kəlmələri işlədilər.

“Bismillah”ın tərcümələrinə tənqidi baxış

Fikrimcə, bura qədər “Bismillah” cümləsi ilə bağlı təqdim edilən izahlara əsasən, həmin cümlənin Azərbaycan dilində Şeyx Şəkəvi kimi *“Mehriban, rəhm edən Allahın adı ilə”*, Mir Yusif Həşimov kimi *“Bağışlayan və rəhm edən Allahın adı ilə”*, Əhməd Kavyanpur kimi *“Bağışlayan, rəhm edən Tanrı adına”*, həmçinin Füzuli Fərzullayev, Rəsul İsmayilzadə, Ağabala Mehdiyev, Dürdanə Cəfərli və *“Nurul-Quran fi təfsiril-Quran”* adlı təfsirdə təqdim olunduğu kimi *“Bağışlayan və mehriban Allahın adı ilə”* formasında tərcümə edilməsi doğru deyil. Digər tərəfdən, bu tərcümələrdə “Rəhman” və “Rəhim” kəlmələrinin tərcüməsi olduğu kimi təqdim edilməklə yanaşı, cümləyə “və” bağlayıcısı da əlavə olunmuşdur. Bu da məlum cümlədə mövcud deyil.

Akademik Ziya Bünyadovun və akademik Vasim Məmmədəliyevin 1992-ci ildə nəşr edilmiş və “Rəhmli, mərhəmətli Allahın adı ilə” şəklində verilən tərcüməsində “rəhmli” kəlməsi “mərhəmətli” sözündən öncə qeyd edilmişdir. Halbuki cümlənin ərəb formasında həmin kəlmə “Rəhman”dan sonra gəlir. Lakin tərcüməyə “Mərhəmətli, rəhmli Allahın adı ilə” şəklində düzəliş edilərək yenidən çap olunmuşdur. Eyni fikir Əlixan Musayevin təqdim etdiyi tərcüməyə də aiddir.

Həmçinin Qurani-Kərimin Azərbaycan dilindəki bəzi tərcümələrində “Rəhman” və “Rəhim” kəlmələri arasına “və” bağlayıcısı əlavə olunmuşdur ki, bu da həmin cümlənin orijinalında mövcud deyildir. Yəni, cümlə ərəb dilində “Bismilləhir-Rəhmən və-Rəhim” deyil, “Bismilləhir-Rəhmənir-Rəhim” şəklindədir. Bu cümləni “Rəhman (və) Rəhim Allahın adı ilə” formasında tərcümə edib, cümləyə əlavə edilmiş “və” bağlayıcısını mötərizədə təqdim etmək müəyyən qədər məqbul sayıla bilər.

Beləliklə, “Bismilləhir-Rəhmənir-Rəhim” cümləsinin Azərbaycan dilində ən düzgün və dolğun tərcüməsi “Rəhman, Rəhim Allahın adı ilə” formasından ibarətdir. Bizim Azərbaycan Respublikasında bir əsrlik fasilədən sonra Qurani-Kərim üçün qələmə alıb ərsəyə gətirdiyimiz on iki cildəndən ibarət *“Yeni təfsir”* və onun xülasəsi sayılan *“İlahi sirlər”* adlı təfsir əsərlərimizdə də “Bismillah” cümləsinin tərcüməsi məhz bu cür verilmişdir.

ƏDƏBİYYAT

1. Qurani-Kərim (ərəb dilindən tərcümə edənlər: Ziya Bünyadov və Vasim Məmmədəliyev). Bakı: "Azərneşr", 1992.
2. Təfsirul-İmamil-Əskəri. Qum: "Mədrəsətul-İmamil-Mehdi", 1409 h. q.
3. Məhəmməd Baqir Məclisi. Biharul-ənvar. Beyrut: "Müəssisətul-vəfa", 1983.
4. Molla Möhsün Feyz Kaşani. Təfsirus-safı (təhqiq: Hüseyn Ələmi). Beyrut: "Müəssisətul-Ələmi lil-mətbuat", 1982.
5. Qütbəddin Ravəndi. Əd-Dəəvat. Qum: "Mədrəsətul-İmamil-Mehdi", 1407 h. q.
6. Cəlaləddin Əbdür-Rəhman Süyuti. Əl-İtqan fi ulumil-Quran. Beyrut: "Darul-kutubil-əlmiyyə", 1987.
7. Şeyxül-İslam Məhəmməd Həsən Mövlazadə Şəkəvi. Kitabul-bəyan fi təfsiril-Quran. Tehran: "İslami təbliğat təşkilatı", 1411 h. q.
8. Mir Yusif Mir Baqir oğlu Həşimov. Qurani-Kərim tərcüməsi.
9. Əhməd Kavyanpur. Qurani-Kərim tərcüməsi. Tehran: "İqbal nəşriyyatı", 1371 h. ş.
10. <http://www.quran.az/>
11. Nəriman Qasımoğlu. Qurani-Kərim tərcüməsi. Bakı: "Azərbaycan nəşriyyatı", 1993.
12. Qurani-Kərim tərcüməsi. "Beynəlxalq əl-Hüda Nəşriyyatı"nın Tərcüməçilər qrupu. Bakı: "Şərq-Qərb mətbəəsi", 1995.
13. Şeyx Mürtəza Turabi. Əmmə cüz. Qum: "Ənsariyan Nəşriyyatı", birinci çap, 1991.
14. Qurani-Kərim tərcüməsi (tərcümə və redaktor: Füzuli Fərzullayev). Qum: "Müəssisətul-məarif" və "Seyid Hüseyn Bürucərdinin Ofisi", 2001.
15. Seyid Fəqih İmani. Nurul-Quran fi təfsiril-Quran". İsfəhan: "İmam Əmirəl-möminin Əli (ə) adına İslami Tədqiqat Mərkəzi", 2002.
16. Rəsul İsmayılzadə. Qurani-Kərim tərcüməsi. Tehran: "əl-Hüda Beynəlxalq Nəşriyyatı", 2005.
17. Şeyx Möhsün Qiraəti. Nur təfsiri (tərcümə edən: Arzu Eyvazov). Qum: "Faiz nəşriyyatı", 2007.
18. Mirzə Əli Meşkini. Qurani-Kərim tərcüməsi (Azərbaycan dilinə çevirənlər: Ağabala Mehdiyev və Dürdanə Cəfərli). Bakı: "Nurlar", 2006.
19. "Əl-Fatihə" surəsi və "cüz Əmmə"nin Azərbaycan dilinə tərcüməsi. Mədinə: Səudiyyə Ərəbistanı Məlik Fəhd adına Quran çapı Mərkəzi, 1424 h. q.
20. İlqar İsmayılzadə. İlahi sirlər (Qurani-Kərimin Azərbaycan dilində tərcüməsi və qısa təfsiri). Qum: "Qurani-Kərim Elmi Araşdırmalar Mərkəzi", 2010.
21. Şeyx Məhəmməd ibnül-Həsən Tusi. Ət-Tibyan fi təfsiril-Quran. Beyrut: "Daru ehyait-turasil-ərəbi", tarixsiz.
22. Əbu-Əl-Fəzl ibnül-Həsən Təbərsi. Məcməul-bəyan fi təfsiril-Quran. Beyrut: "Darul-mərifət", 1986.
23. Məhəmməd Razi Fəxrəddin ibn Ziyaəddin Ömər. Təfsiri-Fəxr Razi (ət-Təfsirul-kəbir və məfatihul-ğəyb). Beyrut: "Darul-fikr", 1985.
24. Şeyx Həsən Müstəfəvi. Təfsiri-rövşən. Tehran: "Mərkəzi-nəşri-kitab", 1380 h. ş.
25. Rəğib İsfahani. Müfrədatu əlfazil-Quran (təhqiq: Səfvan Ədnan Davudi). Dəməşq: "Darul-qələm", 1996.
26. Şeyx Həsən Müstəfəvi. Ət-Təhqiq fi kəlimatil-Quran. Tehran: "Müəssisətut-təbi və-nəşr", 1416 h. q.
27. Əllamə Şeyx Məhəmməd Hadi Mərifət. Ət-Təfsirul-əsəriyyul-came. Qum: "Müəssisətut-təhmidi", 1425 h. q.
28. Şeyx Xəlil ibn Əhməd Fərahidi. Kitabul-eyn. Qum: "Darul-üsvə", 1414 h. q.
29. Əbu-Cəfər Məhəmməd ibn Yəqub Kuleyni. Əl-Üsul-minəl-kafi (tədqiq: Əli Əkbər Gəffari). Tehran: "Darul-kutubil-İslamiyyə", 1388 h. q.

Ильгар Исмаилзаде

О ПЕРЕВОДЕ ФРАЗЫ «БИСМИЛЛЯХИ РАХМАНИ РАХИМ»

РЕЗЮМЕ

В исламском учении фраза «Бисмиллях» имеет свое место и значение. Примером этого является тот факт, что суры Корана начинаются со слова «Бисмиллях». Все суры Корана, состоящий из 114 суров, кроме суры ат-Тауба (Покаяние), начинаются с этого слова.

Как и многие аяты Корана, ниспосланного на арабском языке, мы являемся свидетелями многочисленного и разнообразного перевода фразы «Бисмилляхи Рахмани Рахим», который является ключом всех сур. Эту разницу и разнообразие можно легко наблюдать в переводах Корана на азербайджанском языке.

В этом кратком исследовании мы познакомимся с важностью слова «Бисмиллях», различными переводами на азербайджанский язык и более содержательным переводом на наш родной язык.

Ilgar Ismailzade

ABOUT THE TRANSLATION OF «BISMILLAHIR-RAHMANI-RAHIM

SUMMARY

In the Islamic teaching, the word “Bismillah” has its own place and significance. The phrase “Bismillah” has its place and meaning in Islamic teaching.

An example of this is the fact that in the Quran verses starts with “Bismillah”. The Quran, consisting of 114 Suras (chapters), all the suras except Surat At-Tawba begin with this phrase. We also witness the translation of the phrase “Bismillahi-Rahmani-Rahim” in numerous and varied forms like many ayahs (verses) of the Quran, sending down in Arabic. It can be easily observed various differences in the translations of the Quran in Azerbaijani language.

The article deals with the importance of the phrase “Bismillah”, its various translation forms into Azerbaijani and more meaningful translation into our native language.